

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
ПОСЛАНИЧКА ГРУПА
ЛДП ЛСВ СДА Санџака
4. март 2019. године
Београд

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
НАРОДНА СКУПШТИНА
БЕОГРАД

ПРИМЉЕНО: 04.03.2019

Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
01	011-371/19		

НАРОДНА СКУПШТИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
ПРЕДСЕДНИЦИ

На основу члана 107. став 1. Устава Републике Србије, члана 40. став 1. тачка 1. Закона о Народној скупштини и члана 150. став 1. Пословника Народне скупштине, подносим ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О РОДНОМ ИДЕНТИТЕТУ, с предлогом да се сходно члану 167. Пословника Народне скупштине донесе по хитном поступку.

НАРОДНИ ПОСЛАНИК

Чедомир Јовановић

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О РОДНОМ ИДЕНТИТЕТУ

ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1.

Овим законом уређују се право на изражавање родног идентитета, забрана дискриминације по основу родног идентитета, права лица са родном дисфоријом, начин остваривања и начин заштите тих права, образовање и вођење евиденције лица којима је извршена ознака промене пола у документима, надзор над спровођењем овог закона, као и друга питања у вези са правима и дужностима лица са родном дисфоријом.

Начела

Члан 2.

Овај закон заснива се на начелима:

1. Поштовања људских права и достојанства лица чији родни идентитет није у складу са бинарним родним поделом улога и лица са родним дисфоријом;
2. Забране дискриминације лица чији родни идентитет није у складу са бинарним родним поделом улога и лица са родним дисфоријом;
3. Укључености лица чији родни идентитет није у складу са бинарним родним поделом улога и лица са родним дисфоријом у све сфере друштвеног живота на равноправној основи;
4. Укључености лица чији родни идентитет није у складу са бинарним родним поделом улога и лица са родним дисфоријом у све процесе у којима се одлучује о њиховим правима и обавезама.
5. Правне релевантности новостеченог рода лица која су у процесу или су прошла кроз хормонско-хируршки третман, односно родног идентитета лица са родним дисфоријом;
6. Континуитета личних права и обавеза лица чији родни идентитет није у складу са бинарним родним поделом улога и лица са родним дисфоријом.

Појмови

Члан 3.

У овом закону:

- Израз „род“ је појам који означава друштвено успостављене улоге, положаје и статусе жена и мушкараца у јавном и приватном животу, а из којих услед друштвених, културних и историјских разлика проистиче дискриминација заснована на биолошкој припадности одређеном полу;
- Израз „родни идентитет“ означава унутрашњи и лични доживљај лица на који оно схвата свој род и који може, али не мора да се поклапа са полом приписаним по рођењу, укључујући ту и лични доживљај сопственог тела, као и друге начине родног изражавања, као што су одевање, начин говора, гестикулација и слично;
- Израз „трансексуализам“ или „родна дисфорија“ (у даљем тексту: родна дисфорија) означава осећај дубоког, унутрашњег несклада између биолошког пола лица и његовог родног идентитета, утврђен од стране лекара психијатријске струке, који се може, али не мора отклањати медицинским путем (хормонско-хируршки третман);

- Изрази „лице“ и „свако“ означавају оног ко борави на територији Републике Србије или на територији под њеном јурисдикцијом, без обзира на то да ли је држављанин Републике Србије, неке друге државе или је лице без држављанства;
- „Евиденција лица којима је извршена ознака промене пола у документима“ јесте збирка података о личности коју води министарство надлежно за послове државне управе, а која садржи податке о свим лицима чија ознака пола је промењена у матичним књигама и другим јавним исправама.
- Израз „орган јавне власти“ је државни орган, орган територијалне аутономије, орган локалне самоуправе, као и организација којој је поверено вршење јавних овлашћења.
- Израз „бинарна родна подела улога“ је подела по којој се људи деле искључиво на два пола, мушки и женски, и на њима дефинисане родне идентитете и улоге мушкарца и жене.
- Израз „интерсекс особа“ је општи појам који се користи за особу рођену са репродуктивном, или анатомијом полних органа која није у складу са типичним дефиницијама мушког или женског.
- Израз „друго“ означава оно лице које се у матичној књизи у рубрици ознака пола означаи као родно неодређено лице, термином „друго“.

Сви појмови који се користе у овом закону у мушком роду обухватају исте појмове у женском роду.

Право на слободан развој личности

Члан 4.

Свако има право на слободан развој личности и слободно изражавање и признање родног идентитета, без обзира на то да ли је то у складу са бинарном родном поделом улога.

Забрана дискриминације

Члан 5.

Свако је дужан да поштује родни идентитет другог лица.

Забрањени су сви облици дискриминације по основу родног идентитета или родне дисфорије.

Органи јавне власти дужни су да поштују родни идентитет и достојанство лица са родном дисфоријом, када одлучују о њиховим правима и обавезама.

ПРАВА ЛИЦА СА РОДНОМ ДИСФОРИЈОМ

Право на здравствену заштиту из средстава фонда обавезног здравственог осигурања

Члан 6.

Лице са родном дисфоријом има право на здравствене услуге којима се отклања несклад између његовог биолошког пола и родног идентитета из средстава обавезног здравственог осигурања, у складу са прописима којима се уређује здравствено осигурање.

Право на обавештење и пристанак

Члан 7.

Лице са родном дисфоријом има право да слободно одлучује о свему што се тиче његовог живота и здравља.

Без пристанка лица са родном дисфоријом не сме се над њим предузети никаква медицинска мера.

Надлежни здравствени радник је дужан да благовремено пружи потребно обавештење лицу које жели хирушким путем прилагодити биолошки пол свом родном идентитету, како би донело одлуку да пристане или не пристане на предложену медицинску меру.

Обавештење обухвата: кратак опис, циљ и корист од предложене медицинске мере, време трајања и могуће последице предузимања, односно непредузимања предложене медицинске мере; врсту и вероватноћу могућих ризика, болне и друге споредне или трајне последице, као и све друге информације које су од значаја за доношење одлуке о пристанку на предложену медицинску меру.

Надлежни здравствени радник, дужан је да информацију о пруженом обавештењу упише у медицинску докуменатцију.

Забрана стерилизације

Члан 8.

Лицу са родном дисфоријом које је одлучило хирушким путем прилагодити биолошки пол свом родном идентитету, не смеју се без његовог писаног пристанка отклонити репродуктивни органи. У медицинску документацију надлежни здравствени радник уписује податак о пристанку лица са родном дисфоријом на предложену медицинску меру уклањање репродуктивних органа, односно о одбијању те мере.

Право на заштиту података о личности

Члан 9.

Подаци о личности који се односе на родну дисфорију и поступак отклањања несклада између биолошког пола и родног идентитета представљају нарочито осетљиве податке о личности.

Подаци из става 1. овог члана могу се обрађивати само у складу са одредбама овог закона или на основу писменог пристанка лица на које се подаци односе.

Право на промену докумената

Члан 10.

Лице са родном дисфоријом има право да промени ознаку пола и лично име у свим личним документима.

Промена ознаке пола

Члан 11.

Лице са родном дисфоријом има право да захтева промену ознаке пола у матичној књизи рођених.

Одлуку о захтеву из става 1. овог закона у првом степену доноси општинска управа, односно градска управа, односно градска управа града Београда.

Уз захтев за промену ознаке пола у матичној књизи рођених, подноси се и мишљене лекарске комисије састављене од најмање три члана, образоване у складу са прописима којим се уређује здравствена заштита и здравствено осигурање, којим је установљено да код лица које захтева промену ознаке пола постоји родна дисфорија.

Мишљење лекарске комисије из става 3. овог закона даје се на обрасцу, који садржи следеће податке: име и презиме лица које захтева промену ознаке пола, адресу пребивалишта, јединствени матични број грађанина, лични број осигураника додељен у складу са прописима о здравственом осигурању, податак да је код лица установљено постојање родне дисфорије уз ознаку дијагнозе према међународној класификацији болести, као и потпис свих чланова комисије.

Општинска управа, односно градска управа, односно градска управа града Београда дужна је одлуку о захтеву за промену ознаке пола у матичној књизи рођених донети у року од пет радних дана.

Приликом доношења одлуке о захтеву за промену ознаке пола у матичној књизи рођених, забрањено је тражити да лице које је поднело захтев обавља додатне медицинске прегледе.

Коначно и извршно решење којим се усваја захтев за промену пола општинска управа, односно градска управа, односно градска управа града Београда, дужна је доставити надлежном министарству ради уписа у евиденцију лица којима је извршена ознака промене пола у документима.

Приликом издавања новог извода из матичне књиге рођених забрањено је стављати назнаку да је извршена промена ознаке пола у матичној књизи рођених.

У поступку одлучивања о захтеву за промену ознаке пола сходно се примењују одредбе закона о матичним књигама, ако овим законом није друкчије одређено.

Члан 12.

Родитељи детета рођеног са неодређеним гениталијама (интерсекс особе), имају право да се у матичној књизи рођених, у рубрици ознака пола, пол детета означи неутрално, термином „друго“.

Скраћеница за термин „друго“ у исправама је „Д“.

У року од три године од дана стицања пунолетства дете има право да се у рубрици ознака пола, пол означи као мушки или женски, с тим што може задржати и ознаку пола „друго“. Сваки орган јавне власти је дужан да на основу извода из матичне књиге рођених у ком је уписана ознака пола „друго“, изда лицу нову исправу која се односи на то лице, а у којој ће стајати ознака пола „друго“.

Евиденција лица којима је извршена ознака промене пола у документима

Члан 13.

Евиденцију лица којима је извршена ознака промене пола у документима (даље: евиденција), води министарство надлежно за послове државне управе.

Евиденција садржи следеће податке: име и презиме лица пре промене ознаке пола, име и

презиме лица након промене ознаке пола, ознака пола пре и након отклањања несклада између биолошког пола и родног идентитета, претходни јединствени матични број грађанина и нови матични број грађанина, име оба родитеља, датум и место рођења, адресу пребивалишта, број свих одлука на основу којих су извршени уписи у Евиденцију са означањем органа који их је донео.

Подаци из Евиденције се могу дати тужилаштву ради вођења кривичног поступка за кривична дела за која се гони по службеној дужности; судовима ради вођења судских поступака; органима надлежним за вођење бирачких спискова ради утврђивања идентитета бирача и спречавања злоупотреба у изборном процесу; а другим лицима и органима само уз писану сагласност лица на које се подаци односе.

Подаци из Евиденције, као и документација на основу које је извршен упис у Евиденцију чува се трајно. Начин вођења Евиденције ближе прописује министар надлежан за послове државне управе.

Промена имена

Члан 14.

Лице са родном дисфоријом има право да промени име у складу са својим родним идентитетом.

Захтев се доставља надлежном органу у складу са прописима који регулишу лично име. Уз захтев за промену личног имена доставља се и мишљене лекарске комисије из члана 11. став 4. овог закона.

Надлежни орган одлуку о промени имена дужан је донети у року од пет радних дана, у складу са прописима који регулишу лично име.

Забрањено је да орган који одлучује о промени имена условљава лице које мења име обавезом да узме родно неутрално име.

Коначно и извршно решење којим се мења лично име лица надлежни орган дужан је доставити надлежном министарству ради уписа у Евиденцију.

Промена јединственог матичног броја грађанина

Члан 15.

Лице са родном дисфоријом има право на промену јединственог матичног броја грађанина.

Захтев се доставља надлежном органу у складу са прописима који уређују јединствени матични број грађанина, уз који се обавезно доставља коначно и извршно решење надлежног органа којим је усвојен захтев за промену пола у матичној књизи рођених, нови извод из матичне књиге рођених и коначно и извршно решење надлежног органа којим је промењено име лица.

Орган надлежан за одлучивање о захтеву из става 2. овог решења дужан је да одреди нови јединствени матични број грађанина у року од три дана од дана пријема захтева.

Надлежни орган за одређивање јединственог матичног броја грађанина дужан је матични број грађанина лица о чијем је захтеву одлучено доставити надлежном министарству ради уписа у Евиденцију.

Промена пола у другим личним документима

Члан 16.

Лице са родном дисфоријом, које је уписано у Евиденцију има право на промену ознаке пола, имена и јединственог матичног броја грађанина у свим личним документима (лична карта, путна исправа, возачка дозвола, радња књижица, здравствена књижица, дипломе и друга уверења о стеченом образовању и стручној спреми и др.).

Уз захтев за промену података о личности из става 1. овог закона, лице подноси надлежном органу потврду из Евиденције коју издаје надлежно министарство, а у којој је наведено да је лице уписано у Евиденцију и подаци из члана 12. став 2. овог закона.

Надлежно министарство дужно је у року од три дана од дана пријема захтева издати потврду из става 2. овог члана.

Нова лична документа надлежни орган дужан је издати најкасније у року од тридесет дана од дана пријема захтева за издавање нове личне исправе.

Уколико лице захтева издавање нове дипломе или других уверења о стеченом образовању и стручној спреми, односно захтева издавање нове радне књижице, дужно је надлежном органу вратити оригинале личних исправа чија измена се тражи.

Права из радног односа

Члан 17.

Запослено лице са родном дисфоријом које је у процесу отклањања несклада између биолошког пола и родног идентитета, не сме трпети негативне последице у погледу права и обавеза из радног односа с обзиром на родну дисфорију.

Уколико запослено лице добије отказ уговора о раду или су му ускраћена или ограничена права из радног односа, а учини вероватним да је тужени извршио акт дискриминације по основу родне дисфорије или родног идентитета који није у складу са бинарном родном поделом улога, терет доказивања да није било дискриминације по том основу је на туженом послодавцу.

Право на пензијско осигурање

Члан 18.

Лице коме је промењена ознака пола у личним документима услове за пензију остварује по свом новостеченом полу, у складу са прописима који регулишу пензијско и инвалидско осигурање.

Право на брачни и породични живот

Члан 19.

Лице коме је промењена ознака пола у личним документима има право да закључи брак.

Родитељ са родном дисфоријом има сва права и обавезе према детету, које је имао пре утврђивања постојања родне дисфорије.

Органи старатељства и други државни органи дужни су да пруже сву потребну помоћ породици у којој родитељ отклања несклад између биолошког пола и родног идентитета, да би породица наставила функционисати, уз поштовање најбољег интереса детета.

Сама чињеница постојања родне дисфорије код родитеља не сме негативно утицати на одлуку надлежног органа о вршењу родитељског права и старатељству над дететом.

Имовинска и друга права

Члан 20.

Лице коме је промењена ознака пола у личним документима задржава сва стварноправна, облигационоправна, наследна и друга имовинска права; ауторска права, права интелектуалне својине, као и сва друга права која су везана за личност, као да промене ознаке пола у личним документима није ни било.

Надзор

Члан 21.

Надзор над спровођењем овог закона и прописа донетих за спровођење овог закона врши надлежно министарство.

КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 22.

Новчаном казном у износу од 10,000 динара казниће се:

- 1) Надлежни здравствени радник који у медицинску документацију не унесе одговарајућу информацију, супротно одредби члана 7. став 5. овог закона;
- 2) Одговорно лице у општинској управи, односно градској управи, односно градској управи града Београда, које не достави коначно и извршно решење којим се усваја захтев за промену пола, супротно одредби члана 11. став 7. овог закона;
- 3) Одговорно лице у надлежном органу које коначно и извршно решење којим се мења лично име лица не достави надлежном министарству ради уписа у Евиденцију, супротно одредби члана 13. став 5. овог закона;
- 4) Одговорно лице у органу надлежном за одређивање јединственог матичног броја грађанина, уколико нови матични број грађанина лица о чијем је захтеву одлучено не доставити надлежном министарству ради уписа у Евиденцију; супротно одредби члана 14. став 4. овог закона;
- 5) Одговорно лице у министарству надлежном за послове управе, уколико лицу не изда потврду из Евиденције у року од три дана од дана пријема захтева, супротно одредби члана 15. став 3. овог закона.

Члан 23.

Новчаном казном у износу од 20,000 динара до 150,000 динара казниће се физичко лице, односно одговорно лице у правном лицу, државном органу, органу територијалне аутономије и јединице локалне самоуправе ако:

- 1) У медицинској документацији не постоји писани пристанак лица са родном дисфоријом на предложену медицинску меру, супротно одредбама члана 8. овог закона;
- 2) у року од од пет радних дана, по пријему уредног захтева, не донесе одлука о захтеву за промену ознаке пола у матичној књизи рођених; супротно одредби члана 11. став 5. овог закона;
- 3) захтева од лица које је поднело захтев да обави додатне медицинске прегледе; супротно одредби члана 11. став 6. овог закона;
- 4) у изводу из матичне књиге рођених стави назнаку да је извршена промена ознаке пола у матичној књизи рођених, супротно одредби члана 11. став 8. овог закона;
- 5) податке из Евиденције обрађује супротно одредби члана 12. став 3. овог закона;

- 6) у року од пет радних дана, по пријему уредног захтева, не донесе одлука о промени имена; супротно одредби члана 13. став 5. овог закона;
- 7) у року од три дана од дана пријема уредног захтева не одреди нови јединствени матични број грађанина, супротно одредби члана 14. став 3. овог закона;
- 8) ако не изда нова документа у року од 30 дана од дана пријема уредног захтева; супротно одредби члана 15. став 4. овог закона.

Члан 24.

Новчаном казном у износу од 100,000 динара до 500,000 динара казниће се правно лице ако не изда нова документа у року од 30 дана од дана пријема уредног захтева; супротно одредби члана 15. став 4. овог закона.

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 25.

Подзаконски акт из члана 12. став 5. овог закона, министар је дужан донети у року од 90 дана од дана ступања закона на снагу.

Члан 26.

Овај закон ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставноправни основ за доношење Закона о родном идентитету садржан је у члану 23. Устава Републике Србије, којим је зајемчено право на достојанство и слободан развој личности, као и у члану 18. Устава којим се јемче људска и мањинска права; а посебно на одредби да се људска и мањинска права тумаче у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење.

II РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Разлози неопходности доношења Закона о родном идентитету произлазе из Закона о забрани дискриминације, којим је прописано у члану 13. да је дискриминација на основу родног идентитета тежак облик дискриминације. Имајући у виду да се према Закону о забрани дискриминације, дискриминација трансполних особа има третирати као дискриминација на основу пола, те да правни систем ваља посматрати као целину, то одредбе Закона о равноправности полова ваља тумачити у складу са Законом о забрани дискриминације и дискриминацију коју особа трпи у односу на лично својство пол/род, након прилагођавања тела жељеном роду, третирати као дискриминацију по основу пола. Такође, треба имати у виду и низ међународноправних докумената и стандарда које је неопходно испоштовати, а посебно из разлога што се Република Србија снажно определила за пут учлањења у Европску унију. Принцип бр. 3. УН Цогцакарта принципа подвлачи самодефинисану сексуалну оријентацију и родни идентитет као интегрални део личности и један је од најосновнијих суштинских аспеката самоодређења, достојанства и слободе. Право ЕУ садржи основне принципе равноправности и недискриминативности,

који доприносе развијању ЕУ као недискриминативног амбијента, што се односи и на категорију трансродних особа. Препорука Комитета министара земаља чланица Савета Европе о мерама за борбу против дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета предвиђа да државе чланице треба да предузму адекватне мере да обезбеде трансродним особама ефектан приступ службама за промену пола, укључујући психолошке, ендокринолошке и хируршке експертизе у области трансродне здравствене заштите, а да при том не буду подвргнуте неразумним захтевима. У додатку, ни једна особа не би смела бити субјекат промене пола без његовог или њеног пристанка. Државе чланице треба да предузму адекватне законодавне и друге мере да обезбеде да све мере које лимитирају трошкове промене пола који су покривени здравственим осигурањем, буду законите, објективне и пропорционалне. Препоруке Комесара за људска права Савета Европе за земље чланице „Људска права и родни идентитет“ садрже премисе у погледу унапређења најзначајнијих сфера битних за квалитет живота трансродних особа, као што је неопходност усвајања законских одредаба о злочину извршеном из мржње, као и омогућавање специфичне заштите транс особа у односу на злочине и инциденте мотивисане трансфобијом. Предвиђа се и неопходност развоја брзих и транспарентних процедура у вези са променом имена и пола транс особа (извод из матичне књиге рођених, личне карте, путне исправе, дипломе и други слични документи); укидање стерилизације и других обавезних медицинских захвата као законског предуслова за препознавање родног идентитета у закону, те легалну промену имена и пола; могућност приступа третманима промене пола (као што су хормонски, хируршки и психолошки), доступност свим трансродним особама, као и њихово финансирање из државних фондова; укидање било каквих ограничења права трансполних особа да остану у већ постојећим брачним заједницама и након признате промене пола; припрема и имплементација политика које спречавају дискриминацију и искључивање трансродних/полних особа са тржишта рада, едукативних и здравствених система; укључивање и консултација трансродних/полних особа при креирању и имплементацији политике и законодавства које се односе директно на њих; организовање едукативних програма, тренинга и кампања подизања свести о постојању дискриминације и кршењу људских права на основу родног идентитета; обезбедити тренинг здравственим радницима, укључујући психологе/шкиње, психијатре/ице и лекаре/ке опште праксе, о потребама и правима трансродних/полних особа, те упознати са критеријумима пуног поштовања трансродних/полних особа; укључити питања људских права трансродних/полних особа у активности националних тела и структура у националним системима које се баве равноправношћу и људским правима; развој истраживања која би прикупила и анализирали податке о стању људских права трансродних/полних особа, укључујући дискриминацију и нетолеранцију у вези са заштитом права на приватност. Пресуде Европског суда за људска права у Стразбуру у корист трансполних особа односе се углавном на два аспекта трансполности, (1) обавезу државе да сноси трошкове хормонско-оперативног процеса прилагођавања/мењања пола (пресуде у случајевима Ван Кук против Немачке и Шлумпф против Швајцарске). Суд такође налаже обавезу држави да (2) омогући континуитет транзиције правним признавањем новостеченог пола и омогућавање промене имена (случајеви Б. против Француске, Гудвин против УК, Грант против УК, Л. против Литваније) и право на склапање брака са особом пола супротног од новостеченог (Л. против УК).

III. ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ ОДРЕДБИ ЗАКОНА

Члан 1.

Чланом 1. закона о родном идентитету дефинисано је, у складу са Јединственим методолошким правилима за израду прописа („Сл.гласник РС“ бр. 21/2010), која питања и области регулише закон.

Члан 2.

Чланом 2. Предлога закона о родном идентитету дефинисане су основне вредности на којима почива закон.

Члан 3.

Чланом 3. Предлога закона о родном идентитету дефинисани су основни појмови који се користе у закону, јер је због специфичности тематике неопходно дати јасна и прецизна објашњења на шта се односе ти појмови. Појмови пол и род у овом Предлогу закона ослањају се у потпуности на Закон о равноправности полова из 2009. године. Треба разликовати родну неусклађеност од родне дисфорије. Родна неусклађеност се односи на ситуације када се нечији родни идентитет, родна улога, или изражавање родне припадности разликује од културних норми које су прописане за људе одређеног пола. Родна дисфорија се односи на неусаглашеност и узнемиреност која је проузрокована разликом између нечијег родног идентитета и пола који је тој особи приписан по рођењу (која је повезана са родном улогом и/или примарним и секундарним полним карактеристикама). Само неке, али не све родно неусклађене особе, имају искуство родне дисфорије у неким моментима свога живота. На располагању треба да буду третмани којим се помаже тим особама у погледу њихове узнемирености да испитају свој родни идентитет и да пронађу родну улогу која им одговара. Ти третмани су увек индивидуализовани, јер оно што помаже једној особи да умањи своју узнемиреност, може бити веома различито од онога што помаже некој другој особи. Тај процес може, али не мора да обухвати промену у начину изражавања своје родне припадности или телесну модификацију. Опције у медицинским третманима укључују, на пример, феминизацију или маскулинизацију тела кроз хормонску терапију и/или хируршки захват, који су ефикасни у умањивању родне дисфорије и медицински су неопходни многим људима. Родни идентитет и изражавање родне припадности су разнолики, па су хормонски третмани и операција само две од многих опција које су на располагању ради пружања помоћи људима да остваре усаглашеност са самим собом и сопственим идентитетом.

Члан 4.

Да би се остварило право на слободан развој личности и слободно изражавање и признање родног идентитета, неопходно је правно признање жељеног/новостеченог пола на систематски начин у свим видовима службене и институционалне комуникације.

Трансродност по упоредно-правним праксама није више поремећај, и од маја 2013, појам родни поремећај је замењен неутралнијим термином родна дисфорија и захтевају се грађанска права и потребна нега трансродних особа.

Члан 5.

Потребно је да дискриминација са којом се суочавају транс* особе у свим сферама приватног и друштвеног живота буде експлицитно забрањена, а не подразумевана под општим антидискриминативним одредбама. Трансродне особе, често од најранијег детињства, изражавају „родно нетипично“ понашање, што их излаже вршњачком злостављању, одбацивању, изолацији, а неретко се суочавају и са неразумевањем у примарној породици, што значајно утиче на целокупан процес развоја, те консеквентно, на школовање, касније могућности запослења, на третман на радном месту, као и у свим осталим сферама живота. Како су промене, нарочито у фазама „транзиције“, видљиве, многе трансродне особе се у погледу појавности и других димензија идентитета не уклапају у бинарни родни образац, несумњиво да их то непрестано излаже вишеслојној дискриминацији и насиљу у средини у којој живе. Истовремено постоји веома мали број службених лица која су упозната са сложеном проблематиком са којом се трансродне

особе свакодневно суочавају, а које у оквиру сервиса и институција у којима раде могу пружати адекватну подршку.

Члан 6.

Чланом 6. Предлога закона уређује се право на здравствену заштиту из средстава фонда за обавезно здравствено осигурање лицима са родном дисфоријом, на начин да им се гарантује право на здравствене услуге којима се отклања несклад између биолошког пола и родног идентитета из средстава обавезног здравственог осигурања, а све у складу са прописима којима се уређује здравствено осигурање. Предложена одредба надовезује се на Закон о изменама и допунама Закона о здравственом осигурању („Службени гласник РС“, број 57/11) од 1. августа 2011. године. Наиме, одредбом члана 61. став 1. тачка 12, Закона о здравственом осигурању („Службени гласник РС“, бр. 107/05 и 109/05) било је прописано да се осигураним лицима у оквиру обавезног здравственог осигурања не обезбеђује здравствена заштита која обухвата дијагностику и лечење сексуалне дисфункције или сексуалне неадекватности, укључујући импотенцију, здравствене услуге, лекове и медицинско-техничка помагала која су везана за промену пола и реверзија претходне добровољне хируршке стерилизације, али је чланом 23. Закона о изменама и допунама овог закона („Службени гласник РС“, број 57/11) од 1. августа 2011. године измењена наведена одредба члана 61. став 1. тачка 12, основног Закона, тако што је после речи: „промена пола“, додата запета, као и речи: „осим ако овим законом није друкчије одређено“. Чланом 15. наведеног Закона о изменама и допунама Закона о здравственом осигурању, измењен је и допуњен члан 45. Закона о здравственом осигурању, тако што је додата нова алинеја, те након ступања на снагу ових измена, одредба члана 45. тачка 1, алинеја 4. прописује да у остваривању права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања из чл. 34. - 44. овог закона, осигураним лицима се обезбеђује најмање 65% плаћања од цене здравствене услуге из средстава обавезног здравственог осигурања за промену пола из медицинских разлога. Иако се промена полног идентитета популарно зове „промена пола“, она је у ствари само измена физичких (секундарних полних) карактеристика, па је адекватнији термин који се препоручује за коришћење „прилагођавање пола“. Светска Асоцијација за здравље трансродних особа (WPATH) је дефинисала и понудила третман лечења који укључује три фазе лечења: процена стања особе и утврђивање дијагнозе родне дисфорије, хормонске терапије које укључују медицинске третмане хормонима за жељени пол, и на крају као трећа фаза ту су оперативни захвати за промену гениталија и других полних карактеристика. Као што је наведено, под појмом родна дисфорија подразумева се осећај дубоког, унутрашњег несклада између биолошког пола лица и његовог родног идентитета, утврђен од стране лекара психијатријске струке, који се може, али не мора отклањати медицинским путем (ендокринолошким и хируршким путем), па се предложеном одредбом предвиђа да се лицу са родном дисфоријом омогући остваривање права на здравствену заштиту из обавезног здравственог осигурања, за здравствене услуге којима се отклања несклад између његовог биолошког пола и родног идентитета током свих фаза лечења.

Члан 7.

Сагласно одредбама Устава и позитивним прописима који уређују ову област, предложеним чланом 7. Предлога закона уређује се право на пристанак и право на обавештење лица са родном дисфоријом, када су у питању медицинске мере које се тичу његовог живота и здравља. Како је процес отклањања несклада између биолошког пола и родног идентитета лица са родном дисфоријом веома компликован и дуг процес, на овај начин скреће се посебна пажња на значај поштовања права лица са родном дисфоријом да

буде обавештено о свим предложеним медицинским мерама, њиховом трајању, циљу, могућим ризицима, споредним и трајним последицама изазваним конкретном медицинском мером, као и важности института пристанка пацијента на медицинску меру.

Члан 8.

Чланом 8. Предлога закона уређује се забрана обавезне стерилизације лица са родном дисфоријом које је одлучило да хируршким путем прилагоди биолошки пол свом родном идентитету, односно забрана уклањања репродуктивних органа лицу са родном дисфоријом без његовог писаног пристанка, који је забележен у медицинској документацији лица са родном дисфоријом. У прилогу оваквог законском решењу је и Препорука Комесара за људска права Савета Европе за земље чланице Савета Европе која гласи: „Укидање стерилизације и других обавезних медицинских захвата као законског предуслова за препознавање родног идентитета у закону, те легалну промену имена и пола.“⁵ Такође, све је већи број држава које забрањују принудну стерилизацију лица са родном дисфоријом које је одлучило хируршким путем прилагодити биолошки пол свом родном идентитету - навешћемо само неке од њих: Шпанија, Португал, Мађарска, Финска, Уједињено Краљевство, Немачка, Аргентина итд.

Члан 9.

Право на заштиту података о личности је једно од основних људских права, зајемчено чланом 42. Устава Републике Србије. Ставом 2. тог члана одређено је да се прикупљање, држање, обрада и коришћење података о личности уређује законом. Уставом зајемчено право на заштиту података о личности, тј. остваривање овог права, је уређено Законом о заштити података о личности („Сл. Гласник РС“, бр. 97/08, 104/09 - др. закон, 68/12 – Одлука УС и 107/12), који представља општи закон у овој области. Закони који уређују посебне области, као што су здравство, просвета, трговина итд. такође садрже одредбе од значаја за заштиту података о личности. Ове одредбе морају бити у складу са уставним начелима и међународним стандардима заштите података о личности, као и одредбама Закона о заштити података о личности. Стога се у посебним законима мора прецизније и детаљније уредити ова материја у складу са специфичностима области која се уређује законом. То се односи и на уређивање обраде података о личности трансродних и трансполних особа. Право на заштиту података о личности је елемент права на приватност, што је посебно значајно питање за трансродне и трансполне особе. Подаци о личности који откривају најинтимније сфере људског бића (нпр. подаци о здравственом стању, сексуалној оријентацији, вероисповести и сл.) у свим законодавствима имају третман посебне категорије података и као такви уживају виши степен заштите, а услови за њихову обраду су строжији. Законом о заштити података о личности као нарочито осетљиви подаци дефинисани су подаци који се односе на националну припадност, расу, пол, језик, вероисповест, припадност политичкој странци, синдикално чланство, здравствено стање, примање социјалне помоћи, жртву насиља, осуду за кривично дело и сексуални живот. Ови подаци се могу обрађивати само на основу слободно датог пристанка лица, који мора бити у писаној форми, осим када законом није дозвољена обрада ни уз пристанак. Само подаци који се односе на припадност политичкој странци, здравствено стање и примање социјалне помоћи могу се обрађивати без пристанка лица, уз изричито законско овлашћење (чл. 16 и 17. Закона о заштити података о личности). Имајући у виду да обрада података о личности трансродних и трансполних лица подразумева дубоко задирање у приватност тих лица, тој категорији података је потребно дати статус нарочито осетљивих података о личности. Сходно томе, те податке треба обрађивати само у складу са одредбама Закона о родном идентитету или на основу писменог пристанка лица на које се подаци односе.

Члан 10.

Постојање процедура и могућност промене личних идентификационих докумената и других јавних исправа (лична карта, пасош, возачка дозвола, изводи из матичних књига, сведочанства и дипломе о стеченом образовању, радне књижице итд.) од виталног су значаја за трансполне особе да би живеle у складу са жељеним полом и родом. Након што трансполна особа заврши са хируршким захватима и своје тело прилагоди жељеном полу и роду, потребно је ускладити фактичко стање са правним стањем, тј. потребно је променити све личне податке који указују на биолошки пол и податке уписане рођењем, заменити и ускладити са фактичким стањем. Наравно, ово питање постаје актуелно и пре почетка хируршких захвата, у фази узимања хормонске терапије, у ком је лице у некој врсти правног вакума, јер се тело интензивно мења. У документима је потребно променити све оне податке који указују на пол особе, а то су ознака пола и лично име особе.

Члан 12.

Овај текст Предлога закона по први пут у наш правни систем уводи појам интерсекс особе. Интерсекс особа је особа чији се пол развија ван типичног развоја пола као изричито мушког или женског. То су особе које се не могу сврстати према медицинским стандардима у мушки или женски пол и које имају атипичан развој унутар хромозома, гонада, хормона и полних органа.⁶ Интерсекс особа може имати XX хромозоме, али и орган који је попут фалуса или XY хромозоме и вагину. Интерсекс особе могу имати и гениталије које су двозначне. О интерсексуалности се говори као о абнормалији пола новорођенчади.

У случају да пол новорођенчета не може да се утврди одмах по рођењу детета, путем хируршких интервенција, њима се додељује мушки или женски пол, без обзира на најновија медицинска истраживања која показују да то није неопходно, нити медицински оправдано зато што су интерсекс појединци у највећем делу апсолутно здрави. У већини случајева медицински захвати нису неопходни, већ се правдају психолошким проблемима које може изазвати мешање полних категорија на друштвено неприхватљиве начине. Родни идентитет интерсекс особа може, али и не мора, да се уклапа у социјално доминантни бинарни концепт мушкарац и жена. Интерсекс идентитет је родни идентитет сам по себи.

Лечење интерсекс особа се од рођења спроводи најчешће без сагласности особе, тј. Законског заступника малолетног интерсекс лица. Уобичајена је медицинска пракса да се одмах након рођења интерсекс особи додели мушки или женски пол и да се на њој током раног детињства и током адолесценције врше медицински захвати. Интерсексуална заједница Северне Америке ову праксу назива гениталним сакаћењем, противећи се операцијама на деци која нису довољно зрела да разумеју значај таквих медицинских интервенција и дају пристанак на тако нешто.¹⁵ Често, због изведених медицинских интервенција на телу, интерсекс лица имају озбиљне душевне и телесне тегобе. Операције извршене на интерсексуалној деци представљају кршење права на аутономију и телесни интегритет, а често су мотивисане немогућношћу родитеља/старатеља да се на адекватан начин носе са атипичношћу властитог детета.

Члан 13.

Због правне сигурности потребно је прописати јединствену евиденцију лица којима је извршена ознака промене пола у документима. Таква евиденција је витална за остваривање права трансполних особа и представља основ за издавање разних других докумената.

С обзиром на то да обрада података о личности мора бити уређена законом, минимум питања који мора бити уређен законом је сврха обраде података о личности (о чему се напред већ говорило), врсте података о личности, начин коришћења података, као и рок

чувања података. Када се законом одређује сврха и начин обраде података, онда се тим законом одређује и руковалац података (чл. 3. тач. 5. Закона о заштити података о личности). Сходно наведеном, према овом Предлогу закона руковалац Евиденције је министарство надлежно за послове државне управе. Евиденција садржи следеће податке: име и презиме лица пре промене ознаке пола, име и презиме лица након промене ознаке пола, ознака пола пре и након отклањања несклада између биолошког пола и родног идентитета, претходни јединствени матични број грађанина и нови матични број грађанина, име оба родитеља, датум и место рођења, адресу пребивалишта, број свих одлука на основу којих су извршени уписи у Евиденцију са означањем органа који их је донео. Подаци из Евиденције се могу дати тужилаштву ради вођења кривичног поступка за кривична дела за која се гони по службеној дужности; судовима ради вођења судских поступака; органима надлежним за вођење бирачких спискова ради утврђивања идентитета бирача и спречавања злоупотреба у изборном процесу; а другим лицима и органима само уз писану сагласност лица на које се подаци односе. Подаци из Евиденције, као и документација на основу које је извршен упис у Регистар чува се трајно. Техничке аспекте начина вођења Евиденције ближе прописује министар надлежан за послове државне управе.

Члан 14. - Промена имена

Питање промене личног имена је регулисано одредбама чланова 346., 347. и 350. Породичног закона („Службени гласник РС“, број 118/2005 и 72/2011 – др.закон). Дакле, када је у питању промена личног имена, јасно је ко је стварно и месно надлежан да одлучује о промени имена и под којим условима. Када су специфично транс особе у питању, оно што се јавља као проблем у пракси јесу забележени случајеви да су надлежни органи условљавали лица да изаберу неко родно неутрално име (нпр. Вања, Саша), а не жељено име у свом роду. Да би се предупредиле овакве ситуације и ова материја коначно регулисала на начин који се уклапа у наш правни оквир, потребно је прописати да лице са родном дисфоријом има право да промени име у складу са својим родним идентитетом. Захтев се доставља надлежном органу у складу са прописима који регулишу лично име. Уз захтев за промену личног имена потребно је доставити и мишљене лекарске комисије, о чему је претходно било детаљно речи. Из истих разлога, као код промене ознаке пола у матичним књигама, потребно је да надлежни орган одлуку о промени имена донесе у кратком року, односно по Предлогу закона у року од пет радних дана, све у складу са прописима који регулишу лично име. Због напред наведених разлога забрањено је да орган који одлучује о промени имена условљава лице које мења име, обавезом, да узме родно неутрално име. Због правне сигурности и спречавања било каквих незаконитих радњи, коначно и извршно решење којим се мења лично име лица надлежни орган дужан је доставити надлежном министарству ради уписа у Евиденцију.

Члан 15.

С обзиром на то да је јединствени матични број грађанина по својој структури такав да између осталог открива и пол лица, законом је потребно изричито предвидети да лице са родном дисфоријом има право на промену јединственог матичног броја грађанина. Захтев се доставља надлежном органу у складу са прописима који уређују јединствени матични број грађанина, уз који се обавезно доставља коначно и извршно решење надлежног органа којим је усвојен захтев за промену пола у матичној књизи рођених, нови извод из матичне књиге рођених и коначно и извршно решење надлежног органа којим је промењено име лица. Орган надлежан за одлучивање о том захтеву дужан је да одреди нови јединствени матични број грађанина у року од три дана од дана пријема захтева. Надлежни орган за одређивање јединственог матичног броја грађанина дужан је

матични број грађанина лица о чијем је захтеву одлучено доставити надлежном министарству ради уписа у Евиденцију.

Члан 16.

С обзиром на то да у правном саобраћају циркулише огроман број докумената, исправа и сл. у којима су садржани подаци о личном имену, ознаци пола и ЈМБГ, те да је немогуће да законодавац предвиди и антиципира све ситуације у којим је потребно променити та документа потребно је установити основ за промену тих докумената. Управо је то један од разлога за успостављање и вођења Евиденције код министарства надлежног за послове државне управе. Извод из те Евиденције је правни основ за промену свих личних и других докумената тих лица. Наиме, лице са родном дисфоријом, које је уписано у Евиденцију има право на промену ознаке пола, имена и јединственог матичног броја грађанина у свим личним документима (лична карта, путна исправа, возачка дозвола, радња књижица, здравствена књижица, дипломе и друга уверења о стеченом образовању и стручној спреми и др.). Уз захтев за промену личних података у тим документима надлежном органу се доставља потврда из Евиденције, коју издаје министарство надлежно за послове управе, а у којој је наведено да је лице уписано у Евиденцију, са врстама података о личности које су прописане законом. Због брзог и ефикасног остваривања права транс особа, министарство надлежно за послове државне управе је дужно да у року од три дана од дана пријема захтева, изда потврду из Евиденције. Из истог разлога, нова лична документа надлежни орган дужан је издати најкасније у року од тридесет дана од дана пријема захтева за издавање нове личне исправе. С обзиром на то да постоји потреба да се спречи злоупотреба диплома о стеченом образовању, законом треба предвидети да уколико лице захтева издавање нове дипломе или других уверења о стеченом образовању и стручној спреми, односно захтева издавање нове радне књижице, дужно је надлежном органу вратити оригинале личних исправа чија измена се тражи.

Члан 17.

Чланом 17. Предлога закона уређују се права из радног односа лица са родном дисфоријом, које је у процесу отклањања несклада између биолошког пола и родног идентитета. Овим одредбама наглашава се да лице не сме трпети негативне последице у погледу права и обавеза из радног односа, с обзиром на своје здравствено стање, те да уколико добије отказ уговора о раду, а учини вероватним да је тужени извршио акт дискриминације по основу родне дисфорије, терет доказивања да није било дискриминације по том основу пада на туженог послодавца. Предложена одредба у складу је са Препоруком ЦМ/Рец(2010)5 Комитета министара земаља чланица Савета Европе, о мерама за борбу против дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета, којом се указује да: „Земље чланице треба да обезбеде успостављање и примену адекватних мера које обезбеђују ефектну заштиту против дискриминације на основу сексуалне оријентације и родног идентитета у запошљавању и занимању, како у јавном тако и у приватном сектору. Ове мере треба да покрију и услове за могућност добијања посла, напредовања, отпуштања, плате и друге радне услове, укључујући превенцију, борбу и кажњавање узнемиравања и других облика виктимизације. Посебна пажња треба да се обрати на обезбеђивање ефектне заштите права на приватност трансродних појединаца у контексту запошљавања, посебно у вези са захтевима за запошљавање, да би се избегло било које небитно откривање које се тиче њихове полне историје или њиховог претходног имена, њиховом послодавцу или другим запосленима.“ Одредбом члана 2. став 1. тачка 1. Закона о забрани дискриминације, прописано је да изрази „дискриминација“ и „дискриминаторско поступање“ означавају свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе, као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се

заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовинском стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима (у даљем тексту: лична својства). Одредбом члана 16. став 1. Закона о забрани дискриминације, прописано је да је забрањена дискриминација у области рада, односно нарушавање једнаких могућности за заснивање радног односа или уживање под једнаким условима свих права у области рада, као што су право на рад, на слободан избор запослења, на напредовање у служби, на стручно усавршавање и професионалну рехабилитацију, на једнаку накнаду за рад једнаке вредности, на правичне и задовољавајуће услове рада, на одмор, на образовање и ступање у синдикат, као и на заштиту од незапослености. А одредбом члана 16. став 2. да заштиту од дискриминације из става 1. овог члана ужива лице у радном односу, лице које обавља привремене и повремене послове или послове по уговору о делу или другом уговору, лице на допунском раду, лице које обавља јавну функцију, припадник војске, лице које тражи посао, студент и ученик на пракси, лице на стручном оспособљавању и усавршавању без заснивања радног односа, волонтер и свако друго лице које по било ком основу учествује у раду. Трансполне особе су врло често дискриминисане приликом запошљавања, с обзиром на то да се трансполност, посебно у фази хормонске терапије, не може сакрити. На радном месту често трпе вређање и подсмехање, а неретко добијају и отказ. Ради остваривања права на рад трансродних/полних особа, Република Србија би требало да узме у обзир Цогцакарта принципе, тј. препоруке државама чланицама и то : „Принцип 12 – Право на рад који гласи: Свако има право на пристојан и продуктиван рад, на правичне и задовољавајуће услове рада и на заштиту од незапослености, без дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета.“ У Извештају Агенције Европске уније за фундаментална права из 2009. године о изазовима са којима се суочавају трансродне особе, истакнуто је да су „трансродне особе изложене дискриминацији, често на широј основи него лезбејска, геј и бисексуална популација, посебно приликом запошљавања. Трансродне особе које су отворене по питању свог родног идентитета на радном месту, често су жртве злостављања на послу од стране својих колега, те стога неретко мењају посао“. 30 Године 1989, Европски парламент усвојио је резолуцију о дискриминацији трансполних особа, позивајући земље чланице да предузму кораке како би их заштитиле и усвојеле законодавство којим би се стало на пут дискриминацији.

Члан 18.

Предложеним чланом 18. Предлога закона уређује се право на пензијско осигурање лицима којима је промењена ознака пола у личним документима. Овим одредбама обезбеђује се принцип правног континуитета лица које је отклонило несклад између свог биолошког пола и родног идентитета и променило ознаку пола у личним документима. Европски суд за људска права се у више наврата бавио у својим пресудама овим питањем и доносио закључке: „Да постоперативна трансполна жена полаже право на одлазак у пензију, након истих година живота и рада као и остале жене“ (Грант в. Тхе Унијетед Кингдом (2006)). У случајевима Б. в. Франце, 25. марта 1992, а посебно у Цхристине Гоодвин в. тхе Унијетед Кингдом, Европски суд за људска права је нашао да одбијање државе да правно призна завршено прилагођавање пола, представља кршење одредаба члана 8. Европске Конвенције о људским правима. Европски суд правде је у случају Рицхардс в. Сецретару оф Стате фор Ворк анд Пенсионс, у својој пресуди тумачењем Директиве Савета 79/7/ЕЕЦ, донео закључак да постоперативној трансполној жени буде додељена пензија у шездесетој години, не у шездесетпетој, као мушкарцима.

Члан 19.

Предложеним чланом 19. Предлога закона уређује се право на брачни и породични живот лица коме је промењена ознака пола у личним документима, тако да се брак лица коме је промењена ознака пола може уз сагласност супружника превести у регистровану истополну заједницу, у складу са законом којим се уређује регистрација истополних заједница. Овакво законско решење повлачи са собом и обавезу доносиоца одлука да усвоје закон о регистрованим истополним заједницама којим се уређују основна начела и појам регистрованих истополних заједница, поступак и услови регистрације, дејства и правне последице регистрације и начин престанка регистрованих истополних заједница. Препоруком ЦМ/Рец(2010)5 Комитета министара земаља чланица Савета Европе о мерама за борбу против дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета указује се да: „Земље чланице треба да обезбеде све неопходне мере да, једном када је промена пола особе завршена и правно призната, гарантују тој особи ефектну примену права да се венча са особом супротног пола од новостеченог. Кад национално законодавство гарантује права и обавезе невенчаних парова, земље чланице треба да обезбеде да се оно примењује на недискриминаторан начин и на парове истог и на парове различитог пола, укључујући и права на пензионе бенифиције и станарска права преживелог у случају смрти једног од чланова пара. Кад национално законодавство препознаје регистровање истополних партнерстава, земље чланице треба да теже да обезбеде да њихов правни статус и њихова права и обавезе, буду једнаки онима хетеросексуланих парова на упоредив начин. Кад национално законодавство не препознаје и не гарантује права и обавезе регистрованих истополних партнерстава и невенчаних парова, земље чланице се позивају да размотре опцију да омогуће, без дискриминације било које врсте, укључујући и ону над разнополним паровима, истополним паровима да представе практичне проблеме који се тичу њихове друштвене реалности у којој живе.“ Узимајући у обзир да су најбољи интереси детета примарни основ за разматрање одлука везаних за родитељску одговорност или за старатељство над дететом, земље чланице треба да обезбеде да се такве одлуке доносе без дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета. Узимајући у обзир да најбољи интереси детета треба да буду примарни основ за разматрање одлука везаних за усвајање детета, државе чланице чије законодавство допушта да самци усвајају дете, треба да обезбеде да се закон примењује без дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета. Предложена одредба у складу је са Препоруком Комесара за људска права Савета Европе којом се предлаже: „Укидање било каквих ограничења права трансродних особа да остану у већ постојећим брачним заједницама и након признате промене пола.“ У државама чланицама ЕУ, 16 држава чланица дозвољава постоперативним трансполним особама да склопе брак са особом пола различитог од њиховог новог пола (Белгија, Данска, Естонија, Грчка, Шпанија, Француска, Италија, Летонија, Луксембург, Холандија, Аустрија, Словачка, Финска, Шведска, Велика Британија). Остајање у браку након признања промене пола могуће је у Литванији и Холандији. Уставни суд Немачке и Уставни суд Аустрије одобрили су право трансполној жени да након промене свог пола у женски, остане у браку са својом женом.

Члан 20.

Одредбама члана 20. Предлога закона прописује се да се код лица које је променило ознаку пола у личним документима поштује принцип правног континуитета личности пре и после промене ознаке пола у личним документима, тако да лице задржава сва права стварноправна, облигационоправна, наследна и друга имовинска права; ауторска права, права интелектуалне својине, као и сва друга права која су везана за личност, као да промене ознаке пола у личним документима није ни било. Предложено решење у складу је и са Препоруком ЦМ/Рец(2010)5 Комитета министара земаља чланица Савета Европе о мерама за борбу против дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета којом се указује да: „Треба предузети мере које обезбеђују да све особе имају

исти ефектан приступ адекватним стамбеним условима без дискриминације на основу сексуалне оријентације или родног идентитета; ове мере треба посебно да теже да омогуће заштиту од дискриминаторног исељавања и да гарантују једнака права да добију и задрже власништво над земљом и другом имовином.“

Члан 21.

Сагласно одредбама Устава и позитивним прописима који уређују ову област, предложеном одредбом уређује се надзор над спровођењем овог закона и прописа донетих за спровођење овог закона. Сви органи који одлучују о нечијем праву морају се држати одредбе члана 18. став 3. Устава Републике Србије да се одредбе о људским и мањинским правима тумаче у корист унапређења вредности демократског друштва, сагласно важећим међународним стандардима људских и мањинских права, као и пракси међународних институција које надзиру њихово спровођење. Уставни суд Републике Србије и Повереница за заштиту равноправности изнели су у својим одлукама јединствени недвосмислен став да трансполне особе имају право на признавање правних последица промене пола, да је то део њиховог права на приватност, права на достојанство и слободан развој људске личности, те да сви надлежни органи и установе морају предузети све што је у њиховој моћи да би трансполна лица, као једна маргинализована и игнорисана друштвена група, достигли пуну равноправност.

Чл. 22. - 24.

Законом су предвиђене казнене одредбе за установе и одговорна лица у случају кршења права и обавеза предвиђених овим Законом. Запређени минимуми и максимуми прекршајних казни примерени су тежини прекршаја.

Чл. 25. - 26.

Прелазне и завршне одредбе овог закона утврђују рокове у којима морају бити донети подзаконски акти из члана 13. став 5. овог закона и одредбе о ступању на снагу овог закона.

IV. СРЕДСТВА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона није потребно обезбедити додатна средства у буџету Републике Србије.

V. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА ПО ХИТНОМ ПОСТУПКУ И СТУПАЊЕ НА СНАГУ НАРЕДНОГ ДАНА ОД ДАНА ОБЈАВЉИВАЊА

Разлог да се закон донесе по хитном поступку и да, према члану 26. Предлога закона, ступи на снагу наредног дана од дана објављивања у "Службеном гласнику РС" је у неопходности да се предложена решења што пре почну спроводити у пракси, чиме би се обезбедило унапређење поштовања људских права грађана Републике Србије.

ИЗЈАВА О УСКЛАЂЕНОСТИ ПРОПИСА СА ПРОПИСИМА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

1. Овлашћени предлагач прописа – Чедомир Јовановић

2. Назив прописа

ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О РОДНОМ ИДЕНТИТЕТУ

3. Усклађеност прописа са одредбама Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије са друге стране („Службени гласник РС”, број 83/08) (у даљем тексту: Споразум), односно са одредбама Прелазног споразума о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране („Службени гласник РС”, број 83/08) (у даљем тексту: Прелазни споразум)

а) Одредба Споразума и Прелазног споразума која се односе на нормативну саржину прописа

б) Прелазни рок за усклађивање законодавства према одредбама Споразума и Прелазног споразума

в) Оцена испуњености обавезе које произлазе из наведене одредбе Споразума и Прелазног споразума

г) Разлози за делимично испуњавање, односно неиспуњавање обавеза које произлазе из наведене одредбе Споразума и Прелазног споразума

д) Веза са Националним програмом за интеграцију Републике Србије у Европску унију

4. Усклађеност прописа са прописима Европске уније

а) Навођење примарних извора права ЕУ и усклађеност са њима

б) Навођење секундарних извора права ЕУ и усклађеност са њима

в) Навођење осталих извора права ЕУ и усклађеност са њима

г) Разлози за делимичну усклађеност, односно неусклађеност

д) Рок у којем је предвиђено постизање потпуне усклађености прописа са прописима Европске уније

5. Уколико не постоје одговарајући прописи Европске уније са којима је потребно обезбедити усклађеност треба констатовати ту чињеницу. У овом случају није потребно попуњавати Табелу усклађености прописа.

Не постоји одговарајући пропис Европске уније са којим је потребно обезбедити усклађеност.

6. Да ли су претходно наведени извори права ЕУ преведени на српски језик?

/

7. Да ли је пропис преведен на неки службени језик ЕУ?

/

8. Учешће консултаната у изради прописа и њихово мишљење о усклађености

/